

Martin Kopecký a kol.: *Celoživotní učení a transnacionalizované veřejné politiky: Lidský rozvoj v (post)krizové konfliktní éře.* Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2018. 207 s. ISBN 978-80-7308-875-0.

Na medzinárodnej úrovni sa idea celoživotného učenia sa výraznejšie začala objavovať v 70. rokoch 20. storočia, takmer paralelne s historicky staršou ideou celoživotného vzdelávania (Platón, J. A. Komenský). Významnú úlohu v tom zohrávalo OSN, ktoré na Valnom zhromaždení vyhlásilo rok 1970 za rok celoživotného vzdelávania. Krátko na to sa v správe vypracovanej komisiou UNESCO, na čele ktorej bol E. Faure, po prvý krát v oficiálnom dokumente rozlíšilo celoživotné učenie sa od celoživotného vzdelávania.

Ďalší vývoj potvrdil trend rastúceho významu celoživotného učenia sa, nielen v súvislosti s neformálnym vzdelávaním ale predovšetkým s informálnym učením sa. Je len logické, že na túto meniacu sa situáciu musela reagovať aj edukačná, verejná politika a to tak na národnej, ale i na medzinárodnej úrovni. Preto treba privítať, že kolektív autorov pod vedením Martina Kopeckého sa podujal spracovať problematiku celoživotného učenia vo vzťahu k transnacionalizovanej verejnej politike a to z aspektu ľudského rozvoja v (post)krízovej konfliktnéj ére.

Recenzovaná publikácia Martina Kopeckého a kol. vznikla v rámci výskumného programu Akadémie vied Českej republiky *Globálne konflikty a lokálne súvislosti, kultúrne a spoločenské súvislosti*, ako súčasť výskumnej témy *Teórie globálnych konfliktov v lokálnych súvislostiach*, resp. pod ňu spadajúce aktivity *Morálna zodpovednosť a ľudský rozvoj*. Vypracovaná bola prevažne na základe zahraničných zdrojov a literatúry. Má výrazný medzinárodný, resp. nadnárodný charakter, čo vyplýva aj z orientácie na najvýznamnejšie relevantné subjekty – EÚ, UNESCO, OECD, Svetová banka.

I keď z názvu publikácie vyplýva dosť jednoznačne jej zameranie na celoživotné učenie sa, obsahové zameranie jednotlivých kapitol sa vo významnej miere týka aj otázok celoživotného vzdelávania (vzdelávania dospelých), čo len potvrdzuje úzke prepojenie a vzťah medzi nimi.

Na publikácii sa pod vedením Martina Kopeckého podieľalo spolu 9 autorov z rozličných európskych krajín: Českej republiky, Portugalska, Dánska a Nemecka.

Publikácia má premyslenú, logickú štruktúru. Obsahuje osem, vnútorne ďalej štruktúrovaných, obsahovo logicky na seba nadväzujúcich kapitol. Pozitívne treba hodnotiť, že základná štruktúra všetkých kapitol je zhodná: obsahuje úvod, štruktúrovanú hlavnú časť a záver, resp. záverečné poznámky. Autorky a autori jednotlivých kapitol sa opierajú o interdisciplinárne prístupy, problematiku v svojich kapitolách spracovali predovšetkým na základe poznatkov z politickej filozofie a sociológie, andragogiky, štúdia verejnej

politiky, politológie a ekonómie. Celkovú kvalitu publikácie nesporne ešte zvyšuje zaradenie profesijnej charakteristiky autorov, bohatý zoznam použitej literatúry, register a resumé v anglickom jazyku.

Prvú, úvodnú kapitolu pod názvom **Celoživotní učení jako politikum a kontext krize – vstup do problematiky** vypracoval Martin Kopecký. Ako vidieť už z názvu, autor v nej zdôvodňuje východiská, ciele, poslanie a obsahové zameranie celej publikácie, ako i jej jednotlivých kapitol. Upozorňuje na závažnosť predmetnej problematiky, pretože téma ľudského učenia a rozvoja je kľúčová pre celé moderné myslenie, či už vo filozofii, politickom živote alebo v spoločenských vedách.

Autorkami druhej kapitoly **Mezinárodní organizace a agenda rozvoje: role celoživotního učení v transnacionalizovaných veřejných politikách** sú *Rosanna Barrosová* a *Paula Guimarãesová*. V úvode kapitoly sa zaoberajú problematikou rozvoja po 2. svetovej vojne v spojitosti s celoživotným učením. Porovnávajú aktivity UNESCO a Svetovej banky v tejto oblasti, pričom za cieľ si stanovili na základe kvalitatívnej obsahovej analýzy relevantných dokumentov týchto organizácií zhodnotiť prístupy týchto organizácií k problematike rozvoja a celoživotného učenia. Autorky konštatujú, že medzinárodné organizácie pracujú s odlišnými perspektívami rozvoja a celoživotného učenia sa, čo je dané ich charakterom. Kým UNESCO, nadväzujúc na humanistické princípy, kladie väčší dôraz na sociálnu spravodlivosť, dostupnosť a demokratické rozmery rozvoja a celoživotného učenia sa, skupina Svetovej banky, vyznávajúca neoliberalné zásady, obmedzuje význam celoživotného učenia sa a vzdelávacieho systému na poskytovanie špecializovaných služieb spojených s ekonomickým rozvojom, flexibilitou a konkurencieschopnosťou. Obe organizácie však spájajú rozvoj celoživotného učenia sa s hospodárskym rozvojom.

Tretia kapitola **Zrod a obtíže politiky EU v oblasti učení se dospělých**, ktorej autorom je *Palle Rasmussen* je venovaná európskej politike v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy dospelých, Autor si v nej všimá vývoj politiky učenia sa dospelých ako súčasť vzdelávacej politiky EU. Pozornosť venuje práci inštitúcií EU, predovšetkým Európskej komisii. Zameriava sa na spôsoby riadenia tejto oblasti ako i na vyhliadky európskej politiky učenia sa dospelých a celoživotného učenia sa po prijatí Lisabonskej zmluvy. Autor upozorňuje na to, že vzdelávacia politika EÚ zameraná na dospelých zostáva nejednoznačná. Sčasti reaguje na sociálne potreby občanov a prispieva k budovaniu európskej pospolitosti a sčasti sa stáva nástrojom úzko chápanej politiky konkurencieschopnosti, v ktorej hospodársky rast v praxi vyraduje všetky ostatné priority. Tradícia vzdelávania dospelých je však úzko spojená s ideou sociálnej spravodlivosti a rôznorodosti príležitostí pre všetkých.

Marcella Milana, autorka štvrtej kapitoly **Kritická reflexe evropského prohlubování dovedností, jeho myšlenkových kořenů a otázky investic do lidských zdrojů**, tak ako hovorí jej názov, kriticky hodnotí základné koncepty na ktorých je postavená stratégia *Európa 2020*. Všíma si zmeny v európskej politike po schválení odporúčania Európskej komisie *O cestách prehlbovania zručnosti: nové príležitosti pre dospelých* v r. 2016. Na pozadí vzťahu medzi teóriou ľudského kapitálu a riadením ľudských zdrojov analyzuje dáta o zapojení sa zamestnaných ľudí do vzdelávania a odbornej prípravy. Zaujímavé poznatky prináša analýza politických opatrení vybraných európskych štátov, zameraných na zvyšovanie investícií zamestnávateľov do odbornej prípravy zamestnancov. Autorka prichádza k záveru, že najužitočnejšie inštitucionálne a legislatívne nastavenia sú tie, ktoré uprednostňujú stratégie riadenia ľudských zdrojov vybudované na spoločnej sociálnej zodpovednosti voči rozvoju zamestnancov. Takéto postupy majú potenciál povzbudiť výdavky zamestnávateľov na vzdelávanie. Firmám i zamestnancom tiež prinášajú väčšiu návratnosť investícií do vzdelávania.

V piatej kapitole **Politická gramotnosť a globalizace v časech neoliberalismu. Komentář ke strategii OECD Globální kompetence** sa autorka, *Anke Grotlüschenová*, po vymedzení pojmov politická gramotnosť, základná kompetencia, globálna kompetencia, venuje politike OECD v oblasti gramotnosti. Analyzuje a hodnotí koncepciu OECD *globálna kompetencia* vo vzťahu ku globálnemu vzdelávaniu, občianskemu vzdelávaniu, či globálnemu učeniu sa. V závere kapitoly sa autorka zaoberá otázkou, z akých predstáv globalizácie vychádzajú rozličné kompetenčné modely, ktoré majú slúžiť k vyhodnocovaniu globálnej kompetencie, globálneho vzdelávania, či globálnej politickej gramotnosti. Na základe analýzy kompetenčných modelov charakterizuje prístup OECD ku globálnej kompetencii.

Šiesta kapitola **Vzdělávání dospělých v časech krize: příspěvky Paula Freireho a Ettore Gelpiho ke studiu politiky**, ktorej autorom je *Licínio C. Lima*, je venovaná problematike nových prístupov k skúmaniu politiky vzdelávania a učenia sa dospelých. Premeny štátu pod vplyvom manažérskych prístupov, politiku vzdelávania a učenia sa v podmienkach súčasnej krízovej etapy globalizácie analyzuje autor na základe prác a myšlienok Paula Freireho a Ettore Gelpiho. Možno len súhlasiť s autorovým názorom zo záveru kapitoly, že na rolu teórie vzdelávania v skúmaní vzdelávacej politiky sa čiastočne pozabudlo, čo odráža úpadok celej diskusie o vzdelávacej politike. Spojenie kritickej teórie vzdelávania a kritickej analýzy politiky vzdelávania a učenia sa dospelých sa javí ako nevyhnutný a logický prístup.

V siedmej kapitole, **(Nová) vzdělávací role akademických institucí ve vztahu k veřejnosti**, uvažuje jej autor, Martin Kopecký o úlohách a zodpovednostiach verejných akademických inštitúcií voči verejnosti. Okrem

prístupov filozofie a sociálnych vied, najmä sociológie, vychádza aj z výsledkov výskumu vzdelávania dospelých. Veľmi zaujímavé sú podnety autora k rozvoju vzdelávacej roly akademických inštitúcií orientovaných na verejnosť, ku ktorým došiel na základe analýzy vývoja a súčasného stavu akademických inštitúcií vo vzťahu k vzdelávaniu, vede, politike a verejnosti. Podľa autora, veda a univerzita nie sú len dlho existujúce inštitúcie, ktorých história presahuje celú dĺžku existencie modernej spoločnosti. Ešte dôležitejšia je skutočnosť, že sú to inštitúcie úspešné, vplyvné a to v globálnom rozmere.

Autormi ôsmej, poslednej kapitoly **Politika uznávaní výsledku predchádzajúceho učenia – prípad Českej republiky** sú *Martin Kopecký, Michal Šerák a Martin Sycha*. Aj keď sa, ako naznačuje aj jej názov, svojím obsahom blíži k prípadovej štúdii, jej spracovanie zohľadňuje transnacionálnu politiku učenia sa a vzdelávania dospelých. Autori v nej zachytávajú veľmi dôležitú oblasť súčasnej medzinárodnej vzdelávacej politiky v podmienkach Českej republiky. Poukazujú na dimenzie tejto politiky od ideovej inšpirácie cez prijatie legislatívy až po recepciu zamestnávateľov a verejnosti. Zaradenie a obsah tejto kapitoly – Česká republika aj ako príklad a inšpirácia, len podčiarkuje významnosť uznávania výsledkov predchádzajúceho učenia ako jednej z najvýznamnejších oblastí súčasnej medzinárodnej – európskej edukačnej politiky.

Recenzovaná publikácia Martin Kopecký a kol. **Celoživotní učení a transnacionalizované veřejné politiky: Lidský rozvoj v (post)krizové konfliktní éře** predstavuje po obsahovej i stylistickej strane kvalitne spracovaný odborný text, ktorý poskytuje množstvo nových, originálnych poznatkov z oblasti celoživotného učenia sa, s výrazným akcentom na ekonomický, politický a transnacionálny aspekt.

Cenné poznatky, obsiahnuté v publikácii, závery autorov jednotlivých kapitol by mali byť nesporne zohľadnené a využité aj v národnej edukačnej politike a to nielen v krajine autora.

Pri posudzovaní publikácie treba vyzdvihnúť tiež skutočnosť, že Martinovi Kopeckému sa podarilo, napriek rôznorodosti spoluautorov z rozličných európskych krajín, dodržať základnú líniu publikácie a to tak z hľadiska štruktúry práce ako i obsahového spracovania a proporcionality jednotlivých kapitol. Autori sa vo svojich kapitolách – štúdiách prejavili v predmetnej oblasti ako vysoko erudovaní vedeckí odborníci, čo prejavili aj svojim vlastným prístupom k spracovaniu problematiky.

Vzhľadom na interdisciplinárny charakter publikácie, možno kolektívnu monografiu Martina Kopeckého odporučiť nielen vedeckým, odborným pracovníkom a študentom andragogiky, ale aj odborníkom z iných spoločenskovedných a humanitných disciplín, ako i všetkým, ktorí sa zaujímajú o širšie otázky celoživotného vzdelávania a učenia sa.

Július Matulčík
Katedra pedagogiky a andragogiky,
Filozofická fakulta Univerzity Komenského